

**ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ԵՎ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑԱԿԱՆ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐԻ
ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ՄՈՏԻՎԱՑԻԱՅԻ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՎՐԱ**

Սահակյան Ազնիվ

*Անգլերենի ուսուցչուհի,
Արմավիրի Ռ. Եղոյանի անվան թիվ 1 ավագ դպրոց,
Հայաստանի Հանրապետություն,
sahakyanazniv93@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0007-9690-6235>*

Ամփոփում

Համառոտ ներածական: Ուսումնական գործընթացում շատ կարևոր են բոլոր սովորողների ներգրավվածությունն ու մասնակցությունը, ինչը երբեմն թերի է լինում մոտիվացիայի բացակայության դեպքում: Մոտիվացիան ուսումնական գործընթացի հիմնական շարժառիթ է, հատկապես 21-րդ դարում: Ժամանակաշրջան, երբ կյանքն օրեցօր փոխվում է, երկիրը զարգանում ու առաջընթաց է ապրում, և «նոր սերունդն» ունի մարտահրավերներով լի գաղափարներ, դար, որի ընթացքում ստեղծվել է արհեստական բանականություն, որը գնալով ավելի է կիրառվում կրթության ոլորտում:

Հոգևածում քննվում են մոտիվացիայի դերը, նշանակությունը և դրա ներքին ու արտաքին գործոնները: Բերված են օրինակներ և ներկայացված են ուսուցողական ռազմավարություններ, որոնք նպաստում են սովորողների մոտիվացիայի բարձրացմանը:

Հատուկ ուշադրություն է դարձվում տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների (ՏՀՏ) տարբեր գործիքներին ու հարթակներին, որոնք ոչ միայն ստեղծում են հետաքրքրություն ուսման հանդեպ և բարձրացնում մոտիվացիան, այլև ներգրավում են ուսումնական գործընթացում թույլ սովորողներին: Վերլուծվում է նաև դրանց ազդեցությունը ուսումնական գործընթացի արդյունավետության ու սովորողների մոտիվացիայի վրա՝ ընդգծելով դրական ու բացասական կողմերը:

Հետազոտությունը հիմնված է և՛ տեսական, և՛ գործնական աղբյուրների ուսումնասիրության ու վերլուծության վրա:

***Բանալի բառեր՝** մարտահրավերներ, ուսումնական գործընթաց, տեղեկատվական և հաղորդակցության տեխնոլոգիաներ, մոտիվացիա, ներքին և արտաքին դրդապատճառներ, Մասլոուի կարիքների պահանջմունքները, Ջոն Քեյլերի ARCS մոդելը, սպասելիքների-արժեքի տեսություն, ուսուցողական ռազմավարություն, սովորողներ:*

Հիմնախնդիրը: Մարտահրավերներով լի այս դարաշրջանում, ժամանակակից դպրոցի, կրթության, հետևաբար ուսուցիչների ամենակարևոր խնդիրներից է դառնում ուսումնական գործընթացում ստեղծել այնպիսի մթնոլորտ, որտեղ սովորողներն ակտիվորեն կընդգրկվեն ուսումնական գործընթացում, ինչն էլ կխթանի նրանց հետաքրքրության ու մոտիվացիայի բարձրացմանը:

Հետազոտական աշխատանքի նպատակն է ուսումնասիրել տեղեկատվական ու հաղորդակցական տեխնոլոգիաների ազդեցությունը սովորողների մոտիվա-

ցիայի բարձրացման վրա՝ վերլուծելով անձնական և տարբեր հեղինակների փորձերը:

Հետազոտության նորույթը: Հիմնված է 21-րդ դարի տեղեկատվական ու հաղորդակցական տեխնոլոգիաների ազդեցությամբ պայմանավորված փոփոխությունների վրա, որոնք նպաստում են սովորողների ներգրավվածությանը և մոտիվացիայի բարձրացմանը ուսուցման ընթացքում:

Աշխատանքը շեշտադրում է անգլերենի դասերի ընթացքում ՏՀՏ գործիքների համակցված և ինտեգրված կիրառումը, որը հնարավորություն է տալիս ստեղծելու ինտերակտիվ, գրավիչ դասընթաց ու գնահատելու դրա ազդեցությունը սովորողների մասնակցության և մոտիվացիայի վրա:

Հետազոտության ընթացքում կիրառվել են *LearningApps, Quizizz, Google forms, Playposit, Office Sway* գործիքները, որոնց ազդեցությունն ուսումնասիրվել է սովորողների ինքնագնահատականի (հարցաթերթիկ) ու դասալսողների դիտարկումների համադրությամբ՝ հաշվի առնելով հայկական կրթական միջավայրի առանձնահատկությունները:

Հետազոտության նպատակից բխող **խնդիրներն** են.

- հետազոտել և ուսումնասիրել ՏՀՏ գործիքների ազդեցությունը ուսումնական գործընթացում,
- պարզել դրանց ազդեցությունը սովորողների վրա,
- հասկանալ, թե որքանով են այդ գործիքները մոտիվացնում սովորողներին:

Հետազոտության մեթոդները: Ուսումնառության ընթացքում կիրառվել են տարբեր հեղինակների աշխատությունների, ինչպես նաև մոտիվացիայի վերաբերյալ միջազգային հոդվածների, աղբյուրների ուսումնասիրության մեթոդը՝ փորձելով ավելի խորը հասկանալ, ըմբռնել մոտիվացիայի դերն ու նշանակությունը: Կիրառվել են նաև հարցման մեթոդն ու դասալսողների դիտարկումը, որոնք ապահովել են թե՛ քանակական, թե՛ որակական տվյալների հավաքագրում:

Հիմնական նյութի շարադրանքը: Մոտիվացիայի մասին կան շատ տեսություններ ու սահմանումներ: Ի մի բերելով այդ բոլոր սահմանումները՝ կարելի է ասել, որ մոտիվացիան շարժառիթ է, մարդկային գործողությունների շարժիչ ուժ, խթանող միջոց, որը հանգեցնում է սեփական նպատակների իրագործմանը:

Ըստ Ջեֆ Փեթթիի՝ մոտիվացիան թե՛ հմուտ, թե՛ սկսնակ ուսուցիչների կողմից ընկալվում է իբրև արդյունավետ ուսումնառության նախապայման, և շատ ուսուցիչների համար մեծագույն մարտահրավեր է սովորողների մեջ սովորելու ցանկություն սերմանելը [4, 1]: Իսկ ինչպես ամերիկացի դասախոսներից մեկը՝ Ռոնալդ Ջիրմուսն է ասել. «Մոտիվացիան կարևոր է՝ սովորելու համար: Ուսուցումը տեղի չի ունենում առանց նախորդող մոտիվացիոն իրադարձության: Ե՛վ հոգեբանական, և՛ նեյրոգիտական ապացույցները ցույց են տալիս, որ մոտիվացիան ու ճանաչողությունն անքակտելիորեն կապված են» [7, 3]:

Ուսումնասիրությունը ցույց տվեց, որ մոտիվացիան բաժանվում է երկու բաղադրիչի՝ ներքին ու արտաքին: Արտաքին մոտիվացիան ներկայացնում է արտա-

քին խրախուսումների հասնելու մղումը, որոնցից են գումարը, մեդալները, այլ տեսակի խրախուսումներ կամ սոցիալական կարգավիճակը, իսկ ներքին մոտիվացիան՝ ներքին մղումը, իդձը, ցանկությունը, որոնցով մարդիկ աչքի են ընկնում որոշակի գործունեության ժամանակ:

Ուսումնական գործընթացում մոտիվացիայի մեջ ներգրավված են և՛ ներքին, և՛ արտաքին դրդապատճառները: Արտաքին խրախուսումների արդյունավետ օգտագործումը կարող է զարգացնել սովորելու ներքին մոտիվացիա: Արտաքին խրախուսումներն օգտակար են, երբ սովորողների նախնական հետաքրքրությունները ցածր են: Արտաքին խրախուսումները պետք է արժեքավորեն ուսումը և հիմնված լինեն ուսուցման հատուկ նպատակների վրա: Խրախուսումը պետք է լինի շոշափելի և զգայուն ժամանակի նկատմամբ: Բանավոր գովասանքի արդյունավետ օգտագործումը հզոր արտաքին մոտիվացիա է [7, 4]: Գովեստը սովորողի համար շարժիչ ուժ է: Այն խթանում և ստիպում է սովորողին ներկայանալ առավել դրական տրամադրվածությամբ և ոգևորությամբ: Իր փոքրիկ հաջողություններով նա սկսում է հավատալ առարկան յուրացնելու իր ուժերին ու կարողություններին:

Քանի որ դպրոցներում ընթացիկ միավորային գնահատումն այլևս չի անցկացվում, ինչը նախկինում որոշ չափով ծառայում էր որպես խրախուսանք, հետազոտության ընթացքում ավագ դպրոցի սովորողների մոտ խրախուսման նպատակով օգտագործվել են տարբեր տեսակի էմոջիներ (emojis) (տե՛ս Նկար 1): Դրանք կիրառվել են տնային առաջադրանքների կատարման, թեման ներկայացնելու և փոքր դրական քայլերի համար, ինչպես նաև այն դեպքերում, երբ սովորողները դասին պատրաստ չէին կամ մասնակցությունը թերի էր: Հաջորդ դասերին սովորողները հաճախ ավելի լավ պատրաստված էին գալիս՝ ստանալու դրական սմայլիկներ:

Այս տվյալները հիմնականում հիմնված են դիտարկումների վրա և չեն ներկայացնում լիարժեք քանակական չափում, ինչը սահմանափակում է հետևությունների վստահելիությունը. ապագա հետազոտություններում անհրաժեշտ է մշակել մեթոդներ՝ ազդեցությունը քանակական կերպով գնահատելու համար:

Նկար 1.

Ինչ վերաբերում է ուսուցման ներքին մոտիվացիային, այն ունի ճանաչողական և սոցիալական շարժառիթներ, այսինքն՝ նոր գիտելիքներ ձեռք բերելու և կյանքում հաջողության հասնելու ցանկություն:

Ներքին մոտիվացիայի օրինակներ են՝

- գիրք կարդալը, ոչ թե դրա մասին զեկույց գրելու, այլ հաճույք ստանալու կամ պատմվածքով կամ թեմայով հետաքրքրված լինելու համար,
- որևէ մարզաձևում մասնակցելը, ոչ թե մրցանակ ստանալու, այլ այն վայելելու և հաճույք ստանալու համար,
- նոր լեզու սովորելը, ոչ թե աշխատանք գտնելու, այլ նոր բաներ փորձելու համար,
- մի մարդու հետ ժամանակ անցկացնելը, ոչ թե սոցիալական դիրքը բարձրացնելու, այլ նրա ընկերությունը վայելելու համար,
- նկար նկարելը, ոչ թե արվեստը վաճառելու նպատակով գումար վաստակելու, այլ հանգիստ ու երջանիկ զգալու համար [1]

Ամերիկացի հոգեբան, հումանիստական հոգեբանության հիմնադիր Աբրահամ Մասլոուի կարիքների պահանջմունքները մոտիվացիայի ամենահայտնի տեսություններից են: Մասլոուի տեսությունը նշում է, որ մեր գործողությունները պայմանավորված են ֆիզիոլոգիական և հոգեբանական որոշակի կարիքներով, որոնք առաջ են շարժվում հիմնականից մինչև բարդ: Այս տեսությունը ընդգծում է, որ արտաքին մոտիվացիան ավելի շատ կապված է նվազագույն կարիքների հետ, մինչդեռ ներքին մոտիվացիան ակտիվանում է բարձր մակարդակի անհրաժեշտությունների դեպքում:

Մոտիվացիայի ժամանակակից տեսություն է Ջոն Քելլերի **ARCS մոդելը**, որը նպատակ ունի ոչ միայն խթանելու սովորողների մոտիվացիան, այլև ապահովելու դրա շարունակականությունը ուսուցման ընթացքում: Մոդելն առանձնացնում է հետևյալ չորս բաղադրիչը.

1. **ուշադրություն (Attention)** – նպատակ ունի գրավելու և պահպանելու սովորողների հետաքրքրությունն ու ուշադրությունը, ինչը ուսուցման արդյունավետության նախապայման է,

2. **համապատասխանություն (Relevance)** – ընդգծում է բովանդակության օգտակարության և իրական կյանքի միջև կապը, ինչը սովորողներին հնարավորություն է տալիս տեսնելու ուսուցման գործնական կիրառությունը: Մոտիվացիան կորցնում է իր ուժը, եթե բովանդակությունը սովորողի համար արժեք չի ներկայացնում,

3. **վստահություն (Confidence)** – ուղղված է սովորողների մոտ հաջողության սպասումների ձևավորմանը, ինչն էլ, իր հերթին, մեծացնում է ուսուցման գործընթացի նկատմամբ վերահսկողությունը: Ուստի անհրաժեշտ է նրանց տրամադրել նաև գնահատական՝ սեփական հաջողության հասնելու հավանականության մասին, ինչը ևս նպաստում է ուսուցման արդյունավետությանը,

4. **բավարարվածություն (Satisfaction)** – մոտիվացիայի ու բավարարվածության միջև առկա է ուղիղ կապ: Ուստի անհրաժեշտ է ապահովել, որ սովորողները բավարարված լինեն ուսուցման ընթացքում ձեռք բերված արդյունքներից [5, 3]:

Ձոն էթկինսոնն իր հերթին փորձել է մանրամասն ուսումնասիրել անձերի **հաջողության մոտիվացիան՝ մշակելով սպասելիքների-արժեքի տեսությունը** (expectancy-value theory): Ըստ այս տեսության՝ առաջադրանքի ընտրությունը պայմանավորում է անձի կատարողականությունն ու ներդրած ջանքը, այն, թե որքան արդյունավետ է նա իրականացնում առաջադրանքը, ինչպես նաև նրա վերաբերմունքը և գնահատականը առաջադրանքի նկատմամբ:

Սպասելիքների-արժեքի տեսության համաձայն, սպասելիքը ներկայացնում է այն հավանականությունը, որ գործողությունը կբերի նպատակին հասնելուն, իսկ արժեքը՝ այդ նպատակի կարևորության մակարդակը: Անձերը կարող են համեմատել տարբեր առաջադրանքներ և ընտրել այն, որը իրենց համար առավել գրավիչ և իրագործելի է: Եթե մարդը հավատում է, որ կարող է հաջողությամբ իրականացնել առաջադրանքը, դա խթանում է նրա մոտիվացիան այն կատարելու համար [8, 123]:

Վերջապես, որոշ ժամանակ զգալի բանավեճ էր ընթանում սովորողներին մոտիվացնելու համար ներքին և արտաքին խրախուսումների հարաբերական կարևորության ու արդյունավետության մասին: Ժամանակի ընթացքում պարզ է դարձել, որ երկուսն էլ կարևոր դեր են խաղում ակադեմիական միջավայրում սովորողների ներգրավվածության ու ուսումնական հաջողության ապահովման համար: Այս եզրակացությունը համադրում է Մասլոուի, Քելլերի և Էթկինսոնի մոտեցումները՝ ընդգծելով, որ արդյունավետ մոտիվացիան հիմնված է ինչպես ներքին, այնպես էլ արտաքին մոտիվացիաների համադրության վրա:

Ուսուցողական ռազմավարություններ

Գիտական հետազոտությունների և բնագավառի փորձի համադրությունը բացահայտել է մի քանի ընդհանուր ուսուցողական ռազմավարություն, որոնք օգտագործվում են ուսուցիչների կողմից՝ առաջացնելով ուսանողների մոտիվացիա և ներգրավվածություն ակադեմիական առաջադրանքներում և ուսուցման մեջ: Այդ ռազմավարություններն են արտաքին խրախուսումներն ու համագործակցային ուսուցումը, սոցիալական փոխազդեցությունները, ուսանողների ինքնավարությունն ու ընտրությունը, իրավիճակային հետաքրքրությունը, նպատակի կարգավորումը, մրցույթը և համապատասխանությունը, իմաստավորումն ու իրական աշխարհի կապերը:

Ռոնալդ Ջիրմունս առաջարկում է մի քանի ռազմավարություններ, որոնք կօգնեն ուսումնական գործընթացում:

➤ Սոցիալական փոխազդեցություն

Առաջարկել արագ աշխատող սովորողներին օգնել դժվարություններ ունեցող սովորողին առաջադրանքի կատարման հարցում:

Երկու սովորողների հանձնարարել օգնել դժվարություններ ունեցող սովորողին սովորելու նոր նյութը: Օգնականները բացատրում են այն իրենց բառերով (աշակերտական լեզվով): Նրանք կարող են ներկայացնել օրինակներ, թե ինչպես են աշխատել նոր նյութի հետ կապված խնդիրների վրա, կամ ստեղծել իրենց խնդիրները կամ քննադատական մտածողության իրավիճակները՝ օգնելու դժվարություններ ունեցող սովորողին:

➤ **Գտն'ք ձեր գույզին**

Ուսուցիչն օգտագործում է ինդեքսային քարտեր և գրում բառեր/սահմանումներ, տասնորդական, տոկոս, կոտորակներ, համարժեքներ և այլն: Սովորողները պատահական ընտրում են քարտերը և գտնում իրենց «համապատասխանությունը (match)»: Աշխատանքը կլինի «պայքարող» սովորողների համար, քանի որ պատասխաններ կամ գիտելիքներ փնտրող սովորողներին օգնում են այլ սովորողներ, որոնք փնտրում են իրենց համապատասխան գույզին: Սովորողները դառնում են ուսուցիչներ և ուսումնական պահեր ապահովում այլ սովորողների համար: Թեստից մեկ օր առաջ կարող է կիրառվել որպես բառապաշարը վերհիշելու կամ ուսումնական այլ նյութ կրկնելու համար:

➤ **Ապրիլն 13:** (Հյուսիս՝ ոն, մենք խնդիր ունենք: Ես օգնության կարիք ունեմ: Ես չգիտեմ, թե ինչպես դա սովորեցնել ձեզ):

Ուսուցիչն իրեն դնում է անօգնական վիճակում: Սովորողները պետք է միասին աշխատեն, որպեսզի օգնեն ուսուցչին ճանապարհ գտնել:

Որպես ուսուցիչ՝ դուք կարող եք զգալի ազդեցություն ունենալ ձեր սովորողների մոտիվացիոն մակարդակների ու դասարանում ներգրավվածության վրա:

Ուսուցչի մոտիվացիան սովորողի մոտիվացիայի հիմնական տարրն է: Ոչ մոտիվացված ուսուցիչները կարող են խաթարել սովորողի մոտիվացիան: Հետազոտական ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ երեխաները առաջին դասարան են մտնում բարձր մոտիվացիայով և կամաց-կամաց կորցնում են մոտիվացիայի զգացումը մինչև միջին դպրոցական տարիները: Ուսուցիչների մոտիվացիոն վիճակներում երեք կարևոր դերակատարներ են՝ սթրեսը, ինքնագործունեության զգացումն ու զգացմունքները [7, 9]:

S2S գործիքների կիրառումը

Այսպիսով, երբ խոսում ենք ուսումնական գործընթացի մասին, այն ցավոք ու դժվար հարցերից մեկը, որ միշտ հուզում է մեզ՝ ուսուցիչներիս, այն է՝ թե ինչ նոր մեթոդներ, դասավանդման նոր ձևեր, նոր մոտեցումներ ընտրել աշակերտներին մոտիվացնելու համար: Ինչպես Ս. Խաչատրյանն է նշել իր «Ուսուցման արդյունավետ հնարներ» (2020) գրքում, փոխգործուն մոտեցումներն անհրաժեշտ են սովորողներին մոտիվացնելու, ուսուցումը հետաքրքիր ու մասնակցային դարձնելու համար [9, 21]:

Այդ հարցում մեզ օգնության է հասնում S2S գործիքների կիրառումը, որոնց ներդրումը էական փոփոխություններ է կատարում դասավանդման մեթոդաբանության մեջ: S2S գործիքներն ու հարթակները, անկասկած, կարող են օգտագործ-

վել որպես փոխգործուն մեթոդ սովորողներին մոտիվացնելու, նրանց քերականության զարգացման, բառապաշարի հարստացման և գիտելիքների ստուգման համար: Հնարավոր է դառնում նաև ուսումնական գործընթացում ներգրավել բոլոր սովորողներին և դասը դարձնել բազմաբնույթ ու հետաքրքիր:

Ուսումնական գործընթացում SՀS գործիքներն ունեն մի շարք **առավելություններ**.

- ☞ ապահովում են սովորելու դրական մոտիվացիա,
- ☞ խթանում սովորողների ակտիվությունը,
- ☞ բարձրացնում առաջադիմությունն ու հետաքրքրվածությունը,
- ☞ բարձրացնում դասի արդյունավետությունը,
- ☞ օգնում են սովորողներին ակտիվորեն ընդգրկվել ուսումնական գործընթացում,
- ☞ խորացնում կամ ամրապնդում են ուսուցանվող նյութի իմացությունը,
- ☞ բարելավում ունկնդրման հմտությունները՝ լսելով նյութը լեզվակրի կողմից,
- ☞ անհատականացնում ուսումնական գործընթացը,
- ☞ թույլ է տալիս իրականացնել անհատական կամ խմբային աշխատանք,
- ☞ ապահովում է հետադարձ կապ իրական ժամանակում,
- ☞ հնարավորություն են տալիս իրականացնելու սովորողների առցանց համաժամանակյա միավորային գնահատում:

Ս. Եդիազարյանը (2016) նշում է, որ կրթական համակարգի տեղեկատվայնացումը և SՀS-ների կիրառումը ուսումնական գործընթացում կրթության բովանդակության բարեփոխումների հիմքն են, որոնք թույլ են տալիս որակական փոփոխությունների ենթարկել ինչպես ողջ կրթական համակարգը, այնպես էլ ուսուցման բովանդակությունը, մեթոդներն ու կազմակերպման ձևերը [10, 282]:

SՀS-ի կիրառումը կարող է դրական ազդել սովորողների ինչպես ներքին, այնպես էլ արտաքին մոտիվացիայի վրա, ինչն էլ մեծապես նպաստում է սովորողների հետաքրքրության առաջացման, դրա մեծացման ու պահպանման վրա: SՀS-ի միջոցով ուսումնական նյութը կարելի է ոչ միայն ներկայացնել զանազան ձևերով՝ տեսանյութերով, տեսասահիկներով, այլ նաև կարելի է ստուգել ուսումնական նյութի իմացությունը՝ ինտերակտիվ խաղեր, թեստեր և այլն: Դրանք թույլ են տալիս բարձրացնել սովորողների ուշադրությունը, հետաքրքրությունն ու ներգրավվածությունը: Վերջիվերջո, SՀS-ի կիրառումն ուսումնական գործընթացում թույլ են տալիս հեռախոսներն ու պլանշետներն օգտագործել սովորելու նպատակով:

Աշխատելով որպես անզլերենի ուսուցչուհի Արմավիրի Ռ. Եդոյանի անվան թիվ 1 ավագ դպրոցում՝ հետազոտությունն իրականացվել է այնտեղ, դասավանդվող դասարաններից մեկում: Հետազոտական փուլը տևել է 5 շաբաթ ու մեկ շաբաթ տարբերությամբ անցկացվող դասերի շրջանակում: Անցկացվել են մեկ դաս առանց SՀS գործիքի ու չորս դաս՝ SՀS գործիքների կիրառմամբ: Ընդհանուր մաս-

նակցել են 18 սովորող, իսկ տարբեր դասերին դիտարկումներ կատարել են 2-4 դասախոսող, որոնց թվում ընդգրկված էին դպրոցի տնօրենն ու ուսումնական գծով փոխտնօրենը:

Հետազոտության ընթացքում կիրառվել են **S2S գործիքներ**:

LearningApps¹⁰ գործիքը հնարավորություն է տալիս ստեղծելու տարաբնույթ ուսումնական խաղեր ու ինտերակտիվ վարժություններ: Այն հիմնականում ծառայում է **ուսուցողական գնահատմանը**: Ուսուցիչը կարող է տեսնել սովորողների պատասխանները միայն պրոյեկտորին միացված ընդհանուր համակարգչի դեպքում, իսկ անհատական հեռախոսների միջոցով սովորողների աշխատանքները չի վերահսկում:

Quizizz¹¹ ու **Kahoot¹²** առցանց գործիքների միջոցով հնարավոր է իրականացնել սովորողների **համաժամանակյա միավորային գնահատում**: Սովորողները հարցումների հետևում են և պատասխաններ տալիս հեռախոսների կամ այլ միացված սարքերի միջոցով: Գնահատվում են ինչպես ճիշտ պատասխանները, այնպես էլ կատարումի արագությունը: Quizizz-ը թույլ է տալիս աշխատել առանձին սարքերից, իսկ Kahoot-ը պահանջում է, որ բոլոր աշակերտները գտնվեն նույն սենյակում և հետևեն մեկ ընդհանուր համակարգչին միացված էկրանին: Հարցերում կարելի է տեղադրել նկարներ, բանաձևեր ու գծագրեր: Նշենք, որ երկու գործիքներից ստացված տվյալները հնարավոր է արտահանել MS Excel-ով՝ առանձին աշակերտների միավորների վերլուծության համար [2, 57]:

Google forms¹³– Համաժամանակյա առցանց գիտելիքների ստուգման գործիք, որն օգտագործվում է **առցանց, միավորային գնահատման** համար: Այն նույնպես թույլ է տալիս արտահանել արդյունքները Excel ձևաչափով, ինչը հեշտացնում է սովորողների գնահատման վերլուծությունը:

Playposit¹⁴ – Գործիքը թույլ է տալիս կատարել տեսահոլովակների մոնտաժ ու խմբագրում, ուսուցողական գործընթացը դարձնելով ավելի ընկալելի և հետաքրքիր: Տեսահոլովակների ցանկացած հատվածում հնարավոր է տեղադրել ուսուցողական հարցեր, ինչի շնորհիվ բարձրանում են **ներգրավվածությունն ու գիտելիքների ամրապնդումը**:

Office Sway¹⁵ առցանց գործիքը PowerPoint-ի այլընտրանք է: Այն թույլ է տալիս ստեղծել տեսասահիկներ, թվային հաշվետվություններ, վերբեռնել տարբեր ֆայլեր (նկար, տեսահոլովակ, տեքստ) ու հղումներ, ինչպես նաև արտահանել պատրաստի նյութը և հրապարակել հղումով [2, 60]: Այս գործիքը հիմնականում կիրառվում է **ներկայացման և տեղեկատվության կառուցվածքային մատուցման** նպատակով:

¹⁰ <https://learningapps.org/>

¹¹ <https://quizizz.com/>

¹² <https://kahoot.com/>

¹³ <https://docs.google.com/>

¹⁴ <https://go.playposit.com/>

¹⁵ <https://sway.cloud.microsoft/>

Հետազոտության թեման ընտրել եմ՝ ելնելով դասարանում առկա խնդիրներից, որոնցից են անուշադրությունը, հեռախոսով զբաղվելը, անպատրաստ դասին ներկայանալը: Այդ իսկ պատճառով հարկավոր էր ելք գտնել, այդ սովորողներին մոտիվացնելու, դասընթացին ներգրավելու ու սովորեցնելու համար: Հաշվի առնելով հեռախոսներից սովորողների կախվածությունը, որպես ազդեցության գործիք ընտրեցի տեղեկատվական ու հաղորդակցական տեխնոլոգիաների օգտագործումը, որը կարող էր ոչ միայն մոտիվացնել սովորողներին, այլ նաև հեռախոսներն օգտագործել սովորելու նպատակով:

Հետազոտության համար մշակվել են երկու հիմնական գործիք, որոնք լրացվել են տվյալ դասի ավարտին.

1. **սովորողների անանուն հարցաթերթիկ** (տե՛ս Նկար 2), որը ներառել է ինչպես փակ, այնպես էլ բաց հարցեր: Հարցաթերթիկի նպատակն էր պարզել սովորողների ընկալումը առաջադրանքների նկատմամբ, նրանց մասնակցության ակտիվությունը, ինչպես նաև դասի վերաբերյալ առաջարկներն ու գնահատականները,

2. **դասալսողի դիտարկման քարտեր** (տե՛ս Նկար 3), որը նախատեսված էր դասի ընթացքում սովորողների մոտիվացիոն վարքագիծը գրանցելու համար: Դիտարկման քարտը ներառում էր մի շարք ցուցիչներ՝ հետաքրքրություն, մասնակցություն, պատասխաններ, հարցերի առաջադրում, անտարբերություն և այլ վարքագծեր:

Նկար 2.

Սովորողի հարցաթերթիկ

1. Հեշտությամբ կատարեցի առաջադրանքը _____
2. Հարցեր տվեցի _____
3. Պատասխանեցի հարցերին _____
4. Կցանկանայի քննարկել առաջադրանքը _____
5. Ի՞նչը կցանկանայիք փոխել _____
6. Ի՞նչը դուր եկավ _____

Նկար 3.

Դասալսողի դիտարկումներ

Անուն, ազգանուն _____
 Անհաթիվ _____
 Դասի թեման _____

Սովորողի մոտիվացիային բնորոշ վարքագիծ	Ցվյալ վարքագիծը բնորոշող աշակերտների քիվը կամ տեսուհեքը
Ցուցաբերում է հետաքրքրություն	
Մասնակցում է դասին (միջին մոտիվացիա)	
Պատասխանում է հարցերին	
Հարցեր է տալիս	
Ցուցաբերում է անտարբերություն	
Այլ վարքագիծ	

Արդյունքների գնահատման հիմքում ընկած են վերը նշված դասալսողի դիտարկումներն ու սովորողների ինքնագնահատականը (հարցաթերթիկներ), ինչը հնարավորություն է տվել փաստացի պատկերացում ստանալու SՀՏ գործիքների ազդեցության մասին դասերի ընթացքում: Տվյալների վերլուծությունը իրականացվել է նկարագրական վիճակագրության մեթոդներով ու գծապատկերների միջոցով:

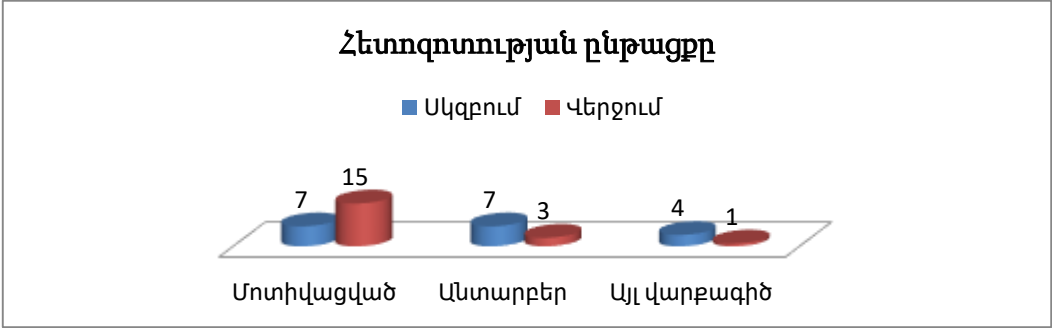
Անձնական դիտարկումները չեն համարվել որպես ինքնուրույն մեթոդ, այլ ծառայել են լրացուցիչ որակական աղբյուրի դերի՝ համեմատելու համար դասավանդման ընթացքում արձանագրված փորձը հարցման ու դիտարկման տվյալների հետ: Դասալսողների կարծիքները որոշ դեպքերում համընկել են միմյանց, իսկ որոշ դեպքերում տարբերվել են, ինչը փաստում է բազմազան ընկալումների առկայությունը:

Առաջին դասին, որն իրականացվել է ավանդական մեթոդով՝ առանց SՀՏ գործիքի կիրառության, դասալսողի դիտարկումների արդյունքում ունեցել ենք հետևյալ պատկերը. հետաքրքրություն էր ցուցաբերում 7 աշակերտ, իսկ 11-ն ունեին անտարբեր վերաբերմունք, որից 5-ն էլ հեռախոսով էին զբաղվում:

Այն դասերի ընթացքում, որի ժամանակ կիրառվել էին վերը թվարկված գործիքները, սովորողները մեծ ակտիվություն էին ցուցաբերում, ինչը փաստում էր նաև դասալսողների ու սովորողների հարցաթերթիկների վերլուծությունը: Նրանց հետաքրքրել էին խաղերը, այն ուսուցողական տեսանյութը, որում լեզվակիրն էր բացատրում նյութը: Եվ ամեն անգամ որևէ գործիք կիրառելուց հետո նրանք ցանկանում էին նորից տեսնել տվյալ գործիքը:

Սովորողների հարցաթերթիկների ու դիտարկողների քարտերի արդյունքների վերլուծությունների հիման վրա ի մի բերելով 5 դասերը՝ կարող ենք ասել, որ հետազոտական աշխատանքի սկզբում մոտիվացված աշակերտների թիվը քիչ էր, իսկ հետազոտական աշխատանքի վերջում նրանց թիվը ավելացավ, և ունեցանք հետևյալ պատկերը.

Գծապատկեր 1

Հետազոտության ընթացքը

Սովորողները իրենց կարծիքները արտահայտեցին դասերի ընթացքում՝ նշելով, որ ՏՀՏ գործիքը դրական ազդեցություն է ունեցել, քանի որ նրանք մրցակցության մեջ էին մտնում, ինչը ավելացնում էր նրանց մոտիվացիան: Դա ստիպեց կրկնել ու վերհիշել անցած թեմաները, վերլուծել ու գտնել իրենց հարցերի պատասխանները: Բառերը ավելի լավ տպավորվեցին, իսկ խաղերն ու ուսուցողական տեսանյութերը դասերը դարձրին ավելի հետաքրքիր ու բազմաբովանդակ: Տեսանյութերի միջոցով նոր նյութը ավելի տպավորիչ էր, իսկ խաղերը օգնեցին արագ կողմնորոշվել, պատասխանել հարցերին ու ամրապնդել գիտելիքները: Սովորողները նոր գիտելիքներ ձեռք բերեցին և ավելի հեշտ ըմբռնեցին նյութը՝ նշելով, որ ցանկանում են նման դասերը հաճախակի կազմակերպել:

Պետք է նշել, որ ներկայացված արդյունքները հիմնականում հիմնված են սուբյեկտիվ գնահատականների վրա, և հետազոտությունը չունի օբյեկտիվ տվյալներ՝ օրինակ միջին միավորների կամ գրավորների արդյունքների համեմատություն: Հետագա հետազոտություններում նպատակահարմար կլինի այդպիսի տվյալների հավաքում, ինչը կուժեղացնի արդյունքների առարկայականությունն ու վարկանիշը:

Եզրակացություն

Ուսումնասիրելով համապատասխան գրականություն թեմայի շուրջ՝ նկատեցի, որ այն հեղինակները, որոնց անդրադարձել եմ հետազոտության ընթացքում, միայն նշում են տեղեկատվական տեխնոլոգիաների դրական ազդեցությունն ուսումնական գործընթացում: Սակայն պետք է նաև նշել, որ ինչքան էլ այդ տեխնոլոգիաներն ու ՏՀՏ գործիքներն ունեն դրական կողմեր, այնուամենայնիվ դրանք ունեն մի շարք բացասական կողմեր, որոնց միջոցով ուսումնական հաջողություն տեղի չի ունենում:

☛ Դժվար է իրականացնել կրթական միջավայրի կազմակերպումը:

☛ Բոլոր դասաժամերին հնարավոր չէ կիրառել դրանք, քանի որ ոչ բոլոր դպրոցներն ու դասասեյակներն են հագեցած համակարգիչներով, սմարթ գրատախտակներով, չկա համապատասխան քանակով պրոյեկտոր:

☛ Ուսուցիչներին նախապատրաստելու համար անհրաժեշտ է մեծ նախնական ներդրում:

☛ ՏՀՏ գործիքների կիրառությունը պահանջում է Google հաշվի առկայություն: Ուսուցիչը պետք է առաջին հերթին մուտք գործի իր հաշիվը, որից հետո նոր միայն կկարողանա օգտագործել տվյալ գործիքը: Դասի ընթացքում տվյալ խնդրից խուսափելու համար պետք է նախապես մուտք գործել հաշիվ, ինչն էլ պահանջում էր ազատ ժամանակի առկայություն:

☛ Ժամանակատար է, շատ հաճախ հնարավոր չէ դասն իրականացնել պլանավորած ձևով, քանի որ լինում են տեխնիկական խնդիրներ համացանցի հետ:

☛ Հնարավոր չէ ապահովել ինտերնետ կապի հավասար մատչելիություն:

☛ Ոչ բոլորն ունեն այնպիսի հեռախոսներ, որոնք թույլ կտան օգտագործել ՏՀՏ գործիքը:

☞ Չի ստուգվում սովորողների իմացությունը, քանի որ շատերը պատասխանում են հարցին պատահականության սկզբունքով:

Ելնելով կատարած հետազոտության արդյունքից, սովորողների կարծիքների ուսումնասիրությունից ու վերլուծությունից՝ կարող ենք նշել, որ տեղեկատվական ու հաղորդակցական տեխնոլոգիաների կիրառումը բարձրացնում է սովորողների մոտիվացիան: Այնուամենայնիվ, հարկ է նշել, որ չնայած ՏՀՏ գործիքները մոտիվացնում ու ոգևորում են սովորողներին, այդ ոգևորությունը չի պահպանվում այն դասերին, որի ժամանակ ՏՀՏ գործիք չի կիրառվում:

THE IMPACT OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES ON INCREASING STUDENT MOTIVATION

Sahakyan Azniv

English Teacher,

R. Yeghoyan N1 High School, Armavir,

Republic of Armenia,

sahakyanazniv93@gmail.com

Summary

In the learning process, the involvement and participation of all students is of great importance, which often remains incomplete when motivation is lacking. Motivation is considered a key driving force in students' educational process, especially in the 21st century—a period of rapid change, development, and progress, where the “new generation” grows up with ideas full of challenges. It is also the era when artificial intelligence was created and is increasingly being integrated into education.

This article addresses the role and importance of motivation, its external and internal factors. Examples are provided that serve as stimuli for enhancing both external and internal motivation. Some teaching strategies are presented that contribute to the increase of learners' motivation.

Finally, the article introduces various information and communication technology (ICT) tools and platforms, which not only generate interest in learning and increase students' motivation but also help to involve weaker learners in the educational process. The impact of these tools on the effectiveness of teaching and on the growth of student motivation is also analyzed, emphasizing both the positive and negative aspects.

It should be noted that the research is based on the study and analysis of both theoretical and practical sources.

Keywords: *challenges, learning process, information and communication technologies, motivation, internal and external factors, Maslow's hierarchy of needs, teaching strategies, learners.*

ВЛИЯНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ И КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ПОВЫШЕНИЕ МОТИВАЦИИ УЧАЩИХСЯ

Саакян Азнив

Учитель английского языка,

Старшая школа №1 им. Р. Ехояна, Армавир,

Республика Армения,

sahakyanazniv93@gmail.com

Аннотация

В учебном процессе крайне важно участие и вовлечённость всех учащихся, что нередко оказывается неполным при отсутствии мотивации. Мотивация рассматривается как ключевой стимул образовательного процесса, особенно в XXI в. — эпоху стремительных изменений, развития и прогресса, когда «новое поколение» обладает идеями, полными вызовов. Это также век создания и активного внедрения искусственного интеллекта в сферу образования.

В статье рассматриваются роль и значение мотивации, её внутренние и внешние факторы. Приводятся примеры и педагогические стратегии, способствующие повышению уровня мотивации учащихся.

Особое внимание уделяется различным инструментам и платформам информационно-коммуникационных технологий (ИКТ), которые формируют интерес к обучению, повышают мотивацию и вовлекают в образовательный процесс менее активных учащихся. Анализируется влияние этих инструментов на эффективность учебного процесса, с акцентом на положительные и отрицательные стороны.

Следует отметить, что исследование основано на анализе как теоретических, так и практических источников.

Ключевые слова: вызовы, учебный процесс, информационно-коммуникационные технологии, мотивация, внутренние и внешние факторы, иерархия потребностей Маслоу, педагогические стратегии, учащиеся.

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Adrienne Santos-Longhurst. Intrinsic Motivation: How to Pick Up Healthy Motivation Techniques, 2019
URL: <https://www.healthline.com/health/intrinsic-motivation#examples>
2. Antonyan L., Teghekatvakan–haghordakcakan tekhnologiakan gorcikneri kirarman hnaravorutyunnery usucman gorcyntacum, «Education in the 21st Century» International Scientific-Methodical Review, Yerevan, No 1(5), 2021
3. Arakelyan M., Teghekatvakan–haghordakcakan tekhnologianeri didaktikakan neruzhy, ej 248 Vanadzori Petakan Hamalsaran. Gitakan Teghekagir. Yerevan, 2017, ej 247
4. Jef Petti «Motivacia», ej 1
5. John M. Keller, Department of Educational Research, 307 Stone Building, Florida State University, Tallahassee, Florida 32306-3030, ej 3
URL: <https://ocw.tudelft.nl/wp-content/uploads/Development-and-Use-of-the-ARCS-Model-of-Instructional-Design.pdf> (Accessed 09.09.2025)
6. Kendra Cherry, «Maslow believed that physiological and psychological needs motivate our actions»
URL: <https://www.verywellmind.com/what-is-maslows-hierarchy-of-needs-4136760> (Accessed 03.04.2025)
7. Ronald L. Girmus, PhD, How to Motivate Your Students, 2011, 9 ej
8. Sabahat Burak, Motivation for Instrument Education: a Study from the Perspective of Expectancy-Value and Flow Theories, Eurasian Journal of Educational Research, Issue 55, 2014, ej 123
9. S. Khachatryan, Usucman ardyunavet hnarner, Er.: Fridrikh Ebert himnadram, Hayastan 2020, ej 21
10. Yeghiazaryan S., Krtakan gortsyntaci kazmakerpman khochyndotnery tekhnologiakan ardi martahraverneri tesankyunits, Kantekh, «Asoghik» hratarckhutyun, Yerevan, 2016, ej 282

Получено: 18.08.2025

Рассмотрено: 26.08.2025

Принято: 24.11.2025

Received: 18.08.2025

Reviewed: 26.08.2025

Accepted: 24.11.2025

© The Author(s) 2025

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License